

НАЗК затвердило нові роз'яснення законодавства у сфері захисту викривачів

Для того, щоб забезпечити однакове застосування положень Закону України «Про запобігання корупції» у сфер захисту викривачів, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) затвердило нові роз'яснення. Вони стосуються механізмів заохочення та формування культури повідомлень про корупцію і забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність.

Заохочення та формування культури повідомлення є одними із найефективніших механізмів запобігання корупції. Важливими є обізнаність громадян про можливості викриття корупції, впевненість у захисті своїх прав, а також формування поваги суспільства до викривачів.

Кожна установа має запровадити механізми заохочення та формування культури повідомлення про можливі факти корупції. Для цього потрібно затвердити внутрішні документи, у яких буде інформація про:

- створення механізмів, які заохочуватимуть повідомляти про можливі випадки корупції;
- правила етичної поведінки працівників установи;
- комунікаційні кампанії та просвітницьку діяльність.

Право викривача на конфіденційність і анонімність є гарантією не розголошення відомостей про людину, повідомила про корупцію, та її захисту від можливих негативних наслідків.

Кожна установа, до якої звернувся викривач з повідомленням про корупцію, має забезпечити нерозголошення інформації про викривача та його близьких третім особам, які не залучені до розгляду повідомлення, та тим кого стосуються повідомлення.

У роз'ясненні про забезпечення права викривача на конфіденційність і анонімність є інформація про:

- конфіденційність викривача;
- випадки, коли розголошення відомостей про викривача не вважатиметься порушенням його конфіденційності;
- створення установами захищених анонімних каналів для повідомлень про корупцію і захисту таких каналів;
- заходи забезпечення конфіденційності та анонімності викривачів;
- відповідальність за розголошення інформації про викривача, його близьких осіб.

Роз'яснення доповненні додатками з практичними порадами.

Нагадуємо, що викривачем може стати кожен, кому став відомий факт корупції у зв'язку з його трудовою, професійною, господарською діяльністю, проходженням служби та навчанням.

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

РОЗ'ЯСНЕННЯ

14.07.2020 № 7

Щодо особливостей перевірки повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції"

Відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 11 Закону України "Про запобігання корупції" (далі - Закон) до повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції (далі - Національне агентство) належить надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги, зокрема, з питань застосування положень Закону та прийнятих на його виконання нормативно-правових актів.

Ці Роз'яснення відображають позицію Національного агентства з метою забезпечення однакового застосування положень Закону стосовно особливостей перевірки повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону (далі - корупційні правопорушення) та мають рекомендаційний характер.

У Роз'ясненнях враховано результати правозастосовної практики Національного агентства.

I. Повідомлення викривача про можливі факти корупційних правопорушень

Одним із способів отримання інформації для реалізації цілей та завдань Закону є повідомлення викривача про можливі факти корупційних правопорушень, якщо така інформація:

1) містить фактичні дані, зокрема про обставини правопорушення, місце і час його вчинення, особу, яка вчинила правопорушення;

2) є достовірною, на переконання викривача;

3) стала відома викривачу у зв'язку з його трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням служби чи навчання або участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Відповідно до Закону повідомлення про можливі факти корупційних правопорушень може бути здійснене викривачем без зазначення авторства (анонімно) (ч. 5 ст. 53, п. 7 ч. 2 ст. 53⁻³ Закону) або із зазначенням авторства.

II. Порядок перевірки повідомлення викривача

Держава заохочує викривачів та сприяє їм у повідомленні про можливі факти корупційних правопорушень усно та письмово, зокрема через спеціальні телефонні лінії, офіційні веб-сайти, засоби електронного зв'язку, шляхом звернення до засобів масової інформації, журналістів, громадських об'єднань, професійних спілок (ч. 1 ст. 53¹ Закону).

Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, юридичні особи публічного права та юридичні особи, зазначені в ч. 2 ст. 62 Закону, забезпечують викривачам умови для здійснення повідомлення про можливі факти корупційних правопорушень шляхом визначення внутрішніх процедур і механізмів прийняття та розгляду повідомлень про можливі факти корупційних правопорушень, перевірки та належного реагування на такі повідомлення (п. 3 ч. 2 ст. 53¹ Закону).

Таким чином, кожен із вказаних суб'єктів має розробити документ (документи), яким (якими) визначатимуться для внутрішніх та регулярних каналів повідомлення про можливі факти корупційних правопорушень внутрішні процедури і механізми прийняття та розгляду таких повідомлень, їх перевірки та належного на них реагування.

Залежно від виду повідомлення викривача (анонімне або із зазначенням авторства) у Законі визначено відповідний порядок його перевірки.

Так, перевірка анонімного повідомлення здійснюється в порядку, визначеному в ч. 5 ст. 53 Закону, а порядок здійснення перевірки за повідомленням із зазначенням авторства встановлено у ст. 53² Закону.

Згідно із Законом відмінності перевірки анонімного повідомлення та повідомлення із зазначенням авторства полягають в особливостях перевірки такого повідомлення на його змістовність, а також у строках та порядку перевірки.

Анонімні повідомлення викривача:

1) змістовність: повідомлення має містити інформацію, яка стосується конкретної особи, та фактичні дані, які можуть бути перевірені;

2) строки перевірки: повідомлення підлягає перевірці у строк не більше 15 днів з дня його отримання.

Якщо у вказаний строк перевірити інформацію, що міститься в повідомленні, неможливо, керівник відповідного органу або його заступник продовжують строк розгляду повідомлення до 30 днів з дня його отримання;

3) порядок перевірки: у разі підтвердження викладеної у повідомленні інформації керівник відповідного органу вживає заходів щодо припинення виявленого порушення, усунення його наслідків та притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності.

У разі виявлення ознак кримінального правопорушення керівник відповідного органу інформує спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції (органи прокуратури або Національну поліцію, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство) або Державне бюро розслідувань, а у випадку виявлення ознак адміністративного правопорушення керівник відповідного органу інформує Національне агентство (в частині адміністративних правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, перелік яких визначено у примітці до ст. 50 Закону) або Національну поліцію (щодо адміністративних правопорушень, вчинених іншими особами).

Повідомлення із зазначенням авторства викривача:

1) змістовність: повідомлення має містити фактичні дані, що підтверджують можливе вчинення корупційного правопорушення, які можуть бути перевірені;

2) строки та порядок перевірки:

2.1) у разі якщо отримана інформація про можливі факти корупційних правопорушень не належить до компетенції органу (закладу, установи, організації або юридичної особи), до якого вона надійшла, викривачу повідомляють про це у 3-денний строк без проведення попередньої перевірки із роз'ясненням щодо компетенції органу (закладу, установи, організації або юридичної особи), уповноваженого на проведення перевірки або розслідування.

Однак у разі якщо отримана інформація стосується дій або бездіяльності керівника відповідного органу (закладу, установи, організації або юридичної особи), до якого надійшла інформація, така інформація без проведення попередньої перевірки у 3-денний строк надсилається до Національного агентства, що визначає порядок подальшого розгляду такої інформації;

2.2) якщо повідомлення надходить до органу (закладу, установи, організації або юридичної особи), до компетенції якого належить його розгляд, такий орган проводить попередню перевірку, що здійснюється у строк не більше ніж 10 робочих днів.

За результатами попередньої перевірки службова особа, відповідальна за її проведення, приймає одне з таких рішень:

1) призначити проведення внутрішньої (службової) перевірки або розслідування інформації у разі підтвердження фактів, викладених у повідомленні, або необхідності подальшого з'ясування їх достовірності.

Внутрішня (службова) перевірка або розслідування проводяться в порядку, дія якого поширюється на орган або юридичну особу, до якого (якої) надійшло повідомлення і, зокрема, визначається: Порядком проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, для цілей Закону України «Про запобігання корупції» прирівнюються для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13.06.2020 № 950, Дисциплінарним статутом Національної поліції, затвердженим Законом України від 15.03.2018 № 2337-VIII, Дисциплінарним статутом Збройних Сил України, затвердженим Законом України від 24.03.99 № 551-XIV тощо;

2) передати матеріали до органу досудового розслідування у разі виявлення ознак злочину (ч. 2 ст. 38 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК)) або до органів дізнання у разі виявлення ознак кримінального проступку (ч. 3 ст. 38 КПК).

Орган досудового розслідування або дізнання визначається з урахуванням правил підслідності, які передбачені у ст. 216 КПК;

3) закрити провадження у разі непідтвердження фактів, викладених у повідомленні.

При цьому викривачу письмово надають детальну інформацію про результати попередньої перевірки за його повідомленням у 3-денний строк з дня завершення відповідної перевірки;

2.3) внутрішня (службова) перевірка або розслідування, які проводяться у строк не більше 30 днів з дня завершення попередньої перевірки.

Якщо у зазначений строк перевірити інформацію неможливо, керівник відповідного органу або юридичної особи чи його заступник подовжують строк перевірки або розслідування інформації до 45 днів, про що повідомляють викривача.

За результатами внутрішньої (службової) перевірки службова особа, відповідальна за її проведення, приймає одне з таких рішень:

1) передати матеріали до органу досудового розслідування у разі встановлення ознак кримінального правопорушення або до інших органів, уповноважених реагувати на виявлені правопорушення.

Орган досудового розслідування або дізнання визначається з урахуванням правил підслідності, які передбачені у ст. 216 КПК.

До інших органів, яким можуть бути передані матеріали, належать Національне агентство (в частині адміністративних правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, перелік яких визначено у примітці до ст. 50 Закону) або Національна поліція (щодо адміністративних правопорушень, вчинених іншими особами);

2) у межах компетенції про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства, інформацію стосовно яких повідомлено, про усунення виявлених порушень, причин та умов вчинення правопорушення, спричинених ними наслідків, а також про здійснення заходів щодо відновлення прав і законних інтересів осіб та відшкодування збитків, шкоди, завданої фізичним та юридичним особам внаслідок допущених порушень.

III. Особливості розгляду окремих повідомлень викривача

Окремо слід звернути увагу на те, що:

1) інформація про кримінальне правопорушення, одержана органами досудового розслідування, розглядається в порядку, визначеному ст. 214 КПК;

2) інформація про адміністративне правопорушення, одержана органами, уповноважені особи яких мають право складати протоколи про відповідні адміністративні правопорушення (Національним агентством - в частині адміністративних правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, перелік яких визначено у примітці до ст. 50 Закону, або Національною поліцією - щодо адміністративних правопорушень, вчинених іншими особами), розглядається в порядку, визначеному розділами III-IV Кодексу України про адміністративні правопорушення.